

tendőben. Budán nyomtattatott a Királyi Universitásnak betűivel. Ennek a munkának csupán egy csonka példánya található a Múzeum könyvtárában.

KÓSA JÁNOS.

Ernst Lajos gyűjteményének árverése. ERNST LAJOS ERNST MÓR dúsgazdag nagyvállalkozó fia volt. Érdeklődése már fiatal korában a művészetek és művészettörténelem felé fordul. Beutazta Európát és mindenhol a magyar művészet adatai után kutatott. Az idegen nemzetek művészeinek kutatása közben is a magyar vonatkozásokat kereste és amikor gyűjteményét kezdte összeszedni, az értéktárgyakat, műkincseket magyar vonatkozásuk szerint csoportosította. Ha Tintoretto-képet vásárolt, a festmény témája Szent István volt. Ha értékes könyvet keresett, Corvin-kódexet kutatott fel és az ősi magyar könyvnyomtatás legszebb példányaikat gyűjtötte egybe. Nagy szeretettel vásárolta a közép- és újkori okleveleket, a XVI. és XVII. századi magyar történeti vonatkozású kéziratokat, címeres nemesleveleket. Egy-egy árverésen mindenkit túllicitált, csak azért, hogy egy-egy műtárgy, kézirat vagy könyv birtokába kerüljön. Szenvedélyesen bújta a mult század magánkönyvtárait, régi szerkesztőségek kéziratgyűjteményét, hogy az irodalom és művészet vezéralakjainak kézíratait és első kiadású könyveit megszerezhesse. 1912-ben építette apja a Nagymező-utca 9. számú házat. Fia kívánságára az első emeleten múzeumhelyiségeket építettek, mely a klasszikus magyar festőművészek előkelő bemutatóhelye lett.

A gazdasági válság hullámai ERNST LAJOST is elértek. Barátai és a nagyközönség még nem igen sejtették, hogy anyagi gondokkal küzd. Pénzzavarba jutott és jelentős pénzkölcsönöket volt kénytelen felvenni. A kölcsönöket visszafizetni nem tudta és az egykor dúsgazdag ember vevőt keresett magángyűjteményére. ERNST LAJOS az államnak is vételre ajánlotta értéktárgyait. Történeti gyűjteményét a Magyar Nemzeti Múzeumba letétbe helyezte, ahol az 1933-ban kiállításra került. A kultuszminisztériummal a vételi tárgyalások megindultak, adás-vételi szerződés megkötésére azonban sor nem jutott, ERNST LAJOS a válságot nem élte túl, 1937. április havában meghalt. Párját ritkító gyűjteményének legnagyobb része a m. kir. Postatakarékpénztárban elzálogosítatott.

ERNST LAJOS gazdag magánmúzeumának kódex-, könyv- és kéziratgyűjteménye az Ernst-múzeumban 1939. február havában került a m. kir. Postatakarékpénztár Árverési Csarnokának rendezésében kalapács alá. Ilyen árverés, vagy csak ezt meg is közelítő kollekción alig került Magyarországon eladásra. Az árverés kilenc napig tartott. Az aukció katalógusában 2805 tétel szerepelt 278 oldalon, összesen

35.868 P kikiáltási áron. 1923 tétel kelt el 43.708 P-ért. 805 tétel eladatlan maradt.

Az eladásra került tárgykörök és azok nevezetesebb darabjai:

1. *Kódexek:*

Mantuanus Corvin-kódex (kikiáltási ára 8000) eladási ára 10.400 P;
Frontinus Strategematicon XV. sz. hártakódex (800) 900 P.

2. *Közép- és újkori oklevelek:*

A gyűjtemény a XIII. század közepétől a szabadságharc végéig sok kiváló és értékes darabot tartalmazott. Pl. IV. Bélától, Erzsébet királynétól (IV. László neje), Nagy Lajostól, Erzsébet királynétól (Károly Róbert király özvegye), Zsigmond királytól, I. Ulászlótól, Mátyás királytól, II. Ulászlótól, I. Ferdinándtól.

3. *Címeres nemeslevelek:*

Ezek száma megközelíti a százat. Oly mennyiség, aminő magángyűjteményben eddig nem igen volt. Miniaturfestményeik miatt műtörténeti szempontból is becsesek. Nevezetesebbek: I. Ferdinánd, II. Ferdinánd és III. Ferdinándtól, I. Lipóttól, Mária Teréziától, II. Józseftől. Legnagyobb rész magyar királyi és erdélyi fejedelmi festett címerképpel ellátott példányok voltak. Akadt köztük egykori érdekes hamisítvány is.

4. *Erdélyi vonatkozású iratok:*

Izabella királyné, János Zsigmond, Bethlen Gábertől kezdve az összes erdélyi fejedelmek, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc, Bercsényi Miklós, Ocskay László, Andrássy István, Károly Sándor stb. kuruc tábornokok, részben sajátkezű levelei, oklevelei, követjelentései és utasításai.

5. *Írók, tudósok, művészek kézíratai és levelei:*

Magyar írók, tudósok, művészek, muzsikuskok leveleiből ekkora és ilyen értékes sorozatokat csak országos gyűjteményeinkben lehet találni. Alig van nagyjaink között olyan, aki ne lenne képviselve. Egyik-másik a kézírások, levelek egész tömegével. Pl. Ady és Petőfi adalékok, Arany János és felesége, Bajza József, Balassa Bálint, Batsányi János, Bessenyey György, Bolyai Farkas, Csiky Gergely, Fáy András, Garai János, Gyulai Pál, Herczeg Ferenc, Horváth Mihály, Kazinczy Ferenc, Kiss József, Kisfaludy Károly, Kemény Zsigmond, Kölcsény Ferenc, Mikszáth Kálmán, Révay Miklós, Sárosy Gyula, Szigligeti, Tompa Mihály, Vajda János. A színészet képviselői közül: Buljovszky Lilla levelezése, levelek, iratok, nyomtatványok kb. 60 darab (Jászai Mari, Paulay Ede, Szentpétery, Tóth József, Fedáktól), Prielle Kornélia levelezése kb. 300 darab (Csillag Teréz, Jászai Mari, Jókainé, Pálmai Ilka, Szigeti József, Ujházi), Egressy Gábor iratai kb. 500 darab. A zene és festészet képviselői közül: Erkel, Lehár, Reményi és Volkman; Barabás, Benczur, Fadrusz, Feszty, Ferenczy, Izsó Miklós, László Fülöp, Kupeczky, Mányoky, Lotz, Munkácsy, Markó Károly, Zichy Mihály.

A nyomtatott könyvek csoportjában is nagy számmal találunk tipográfiai és irodalmi ritkaságokat.

6. *Ösnyomtatványok:*

Aquinoi Tamás Summa angelica Nürnberg, 1492. (60) 125 P; Bellovacensis Vincentius díszesen illuminálva, XVI. századi magyar jegyzetekkel. Velence, 1494. (120) 390 P; Cassianus Basel, 1485. (50) 70 P; Dante Alighieri Divina commedia Velence, 1499. (80) 145 P; Hugo cardinalis Tertia pars operis 1500 körül (20) 30 P; Niger Franciscus Modus Lipcse, 1497. (50) 70 P; Plinius Secundus Velence, 1499. (40) 60 P; Niger Franciscus Grammatica Basel, 1512. (250) P; Schedel-Hartmann nagy világkrónikája, Haller János példánya. Nürnberg, 1493. (200) 300 P; Versor Johannes Super donato. Heidelberg, 1489. (150) 270 P; Tibullus Catullus & Propertius cum commento Velence, 1493. (100) 130 P.

7. *Régi magyar könyvtár:*

Magyarországon nyomtatott magyar nyelvű művek: Bojthi Gáspár Exequiae Principales Az az . . . Gyulafehérvár, 1624. (15) 20 P; Káldi György Szent Biblia Bécs, 1626. (60) 80 P; Káldi György Az Vasárnapokra . . . Pozsony, 1631. (50) 70 P; Kopcsényi Márton A Boldog Szűz . . . Bécs, 1631. (12) 16 P; Prágai András Feiedelmeknek Serkentő . . . Bártfa 1628. (40) 50 P; Páriz Pápai Ferenc Dictionarium . . . Lőcse, 1708. (40) 76 P, Mikes Kelemen példánya volt; Tasi Gáspár Elméneknek . . . Bártfa, 1639. (24) 30 P; Tolnai F. István Igaz keresztyéni . . . Kolozsvár, 1679. (30) 40 P; Veresmarti Mihály Intő s tanító . . . Pozsony, 1639. (16) 20 P.

Magyarországon megjelent idegen művek: Felvinczi Alexander Cum bono . . . Debrecen, 1683. (8) 8 P; Geleji Katona Praeconium Evangelicum . . . Gyulafehérvár, 1638. (80) 100 P.

Magyar szerzőknek külföldön megjelent művei: Apáti Nicolaus Vita Triumph . . . Amsterdam, 1688. (12) 13 P; Czvittinger David Specimen . . . Frankfurt, 1711. (24) 32 P; Otrokocsi Foris Origines Hungaricae . . . Franeker (24) 30 P; Nadányi Johannes Florus Hungaricus . . . Amsterdam, 1663. (5) 5 P; Pázmány Péter Diatriba Theologica . . . Grác, 1605. (60) 88 P.

8. *Magyar szerzők sajátkezűleg dedikált és*

9. *Híres magyarok könyvtárából származó ex librises vagy sajátkezű névalátrással ellátott könyvek.*

Sok kultúremler sajnálja, hogy ERNST LAJOS gyűjteménye nem maradhatott együtt. Megnyugtató azonban az, hogy az árverés egész ideje alatt nemcsak a főváros, hanem a vidéknek legtöbb nyilvános gyűjteménye képviseltette magát és valamennyi arra törekedett, hogy saját gyűjteményének szervesen kiegészítő részét megszerezhesse. Ez legjobban a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának sikerült, amely erre a célra a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól a rendes javadalmon kívül 20.000 P-t kapott.

GÁSPÁR MARGIT.